

Nr 225

Utlåtande i anledning av väckta motioner om inrättande av professurer i vattenrätt m. m.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Öhman m. fl.* (I: 604) och den andra inom andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.* (II: 786), har hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att särskild utredningsman förordnas med uppdrag att undersöka behov och önskemål i fråga om vetenskaplig forskning på vattenvårdens område.

Vidare ha samma motionärer i två likalydande motioner (I: 603 och II: 787) yrkat, att riksdagen för sin del måtte besluta inrättandet av en professur i vatten- och avloppsteknik vid vardera tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Motiveringen till de i samtliga motioner framställda yrkandena återfinnes i motionen II: 785, vari anförts bland annat följande.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1956 års riksdag, nr 173, med förslag till lag om ändring i vattenlagen m. m. finns ingen hänvisning till de perspektiv som vetenskaplig forskning kan öppna och redan öppnat. Många med vattenvården förknippade frågor är ännu ofullständigt utredda. I stor utsträckning har man varit hänvisad till erfarenheter från utlandet, vilka endast delvis eller tvivelaktigt varit tillämpliga på vårt land med dess geografiska, geologiska och klimat-förhållanden. Många frågor är över huvud taget olösta, även internationellt. Spridningen av barnförlamning och tuberkulos genom vatten behöver klarläggas bättre. Infektionsrisken vid badning känner man inte säkert. Kloreringens inflytande på virus vet man, som nyss nämnts, inte heller med bestämdhet. En misstanke, att nätinfektioner förekommer, dvs. smittämns inträngande i vattenledningarna vid röromläggningar, har varken bekräftats eller kunnat tillbakavisas. Man behöver få fram en snabbmetod för bestämning av avloppsvattnets föroreningsgrad. Forskning behövs för att ge landsbygden och isolerade bebyggelser billiga anordningar för s. k. markinfiltreering av avloppsvatten eller för rening av de små vattenmängder det gäller. Slutligen finnes ett stort fält för forskning i fråga om reningsverkens produkter.

Det är anmärkningsvärt, att uttrycket »statsfinansiella skäl» så ofta förekommit för att försvara den tragiskt långsamma utbyggnaden av reningsverken. Detta uttryck borde icke få missbrukas för att göra det nu framlagda lagförslaget till ett betydelselöst dokument. Enligt vår mening kan frågan om vattenvårdens ekonomi tas upp från en helt motsatt sida, inte som dyrbara och i och för sig improduktiva reformåtgärder, utan utifrån möjligheten att göra reningsverken till vinstgivande kemisk-tekniska fabriker. Utarmningen av jorden på mineralsalter och organiskt material har på längre sikt betecknats som en allvarlig fara för folkförsörjningen. De jordnäringsämnen som nu i ofantliga kvantiteter passerar genom kloakled-

ningarna fräntas jorden och får i stället förstöra våra vatten. Undersökningar som utförts vid agrarvetenskapliga institutioner har visat att rötslammet från reningsverken är överlägset välbrunnen hästgödsel som jordförbättrande medel och växtnäingsämnen. Avloppsvattnet innehåller vidare fosfor, kväve och kali i sådana mängder, att det för hela landet torde röra sig om värden för några hundra miljoner kronor årligen enligt gällande pris på motsvarande konstgödning. Undersökningar vid tekniska högskolan i Stockholm har visat att rötslammet från reningsverken innehåller betydande mängder B₁₂-vitamin-faktorer, som framför allt har stort värde som tillväxtvitamin vid djuruppfödning. Enbart från Henriksdals reningsverk i Stockholm skulle kunna erhållas tillräckligt med B₁₂ för att flera gånger täcka det årliga behovet för hela svenska lantbruket. På kemisthåll anses det säkert, att fortsatta forskningar skulle påvisa också andra för lantbruket viktiga vitaminer i rötslammet.

Det är nödvändigt att den vetenskapliga forskningen på detta område ges goda resurser. Professurer i vatten- och avloppsteknik vid de tekniska högskolorna i Göteborg och Stockholm borde skyndsamt inrättas.

Vid en rad institutioner förekommer vetenskaplig forskning i limnologi, marinologi, biokemi etc. med direkt anknytning till vattenvårdens problem. Från många håll, bl. a. vid ingenjörsvetenskapsakademiens konferens om aktuella problem inom vattenvården, har framförts skarpa krav på stöd åt dessa forskningar, som i regel tycks lida brist på laboratorier, personella resurser etc. Enligt vår uppfattning bör en särskild utredningsman kallas med uppdrag att undersöka behov och önskemål och så forcera arbetet, att proposition i frågan kan avges till 1957 års riksdag.

Utskottet. Sedan Kungl. Maj:t avlätit proposition (1956: 173) till riksdagen med förslag till lag om ändring i vattenlagen, har riksdagen numera på hemställan av tredje lagutskottet (utlåtande nr 27) antagit de genom nämnda proposition framlagda lagförslagen.

Vad angår de i förevarande motioner framställda yrkandena får utskottet anföra följande.

Vattenvårdskommittén har i sitt betänkande angående organisations- och lagstiftningsfrågor m. m. (SOU 1955: 6 kapitel 9, forskningsfrågor m. m., s. 76) vitsordat behovet av att särskilda professurer i vatten- och avloppsteknik inrättades. Kommittén har i detta sammanhang framhållit, att kommittén emellertid icke vore i tillfälle att närmare ange, hur ämnesområdet för sådana professurer borde fixeras. Kommittén inskränkte sig därför till att förorda att frågan snarast möjligt gjordes till föremål för särskild utredning. Till betänkandet har såsom bilaga fogats en, den 20 november 1954 dagtecknad inom ingenjörsvetenskapsakademien för kommitténs räkning utarbetad promemoria beträffande behovet av forskning på avloppsvattenområdet.

Enligt vad utskottet inhämtat pågår inom ingenjörsvetenskapsakademien genom särskild utredningsman en inventering av önskvärda forskningsprojekt på vattenvårdsområdet. Resultatet av denna undersökning beräknas föreligga under år 1957 och är avsett att överlämnas till vattenvårdskommittén.

Det i motionerna I: 604 och II: 786 gjorda yrkandet är alltså redan till-

godosett. Det i motionerna I: 603 och II: 787 framställda förslaget om inrättande vid envar av de två tekniska högskolorna av professurer i vatten- och avloppsteknik torde enligt utskottets mening icke lämpligen böra upptagas till bedömande innan nyssnämnda undersökning slutförts. Utskottet utgår från att nämnda frågor och i samband därmed stående spörsmål där- efter bli föremål för ingående prövning.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet, att

- a) motionerna I: 604 och II: 786 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda;
- b) motionerna I: 603 och II: 787 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 7 december 1956

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Leander, Näsgård, Gillström, Boman, Hesselbom, Pålsson, Gustaf Andersson, Sundelin, Thun, Erik Svedberg, Ragnar Bergh och Jacobsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Bergström, Åkerström, Rubbestad, Hoppe, Petterson i Degerfors, Andersson i Mölndal, Widén, Johansson i Mysinge, Gustafsson i Skellefteå, Svensson i Alingsås, Hjalmarson, fröken Ager och herr Helén.